

Βότανα και δηλητήρια

[Άρθρα / Πολιτισμός](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Η ενασχόληση των ανθρώπων με τα δηλητήρια είναι τόσο παλιά όσο και το ανθρώπινο γένος. Ο άνθρωπος, από τα πρώτα του βήματα, αναζήτησε την ιαματική δράση των βοτάνων. Παράλληλα όμως διαπίστωσε σε πολλά από αυτά και τις δηλητηριές ιδιότητές τους. Ήδη ο Διοσκουρίδης επισημαίνει ότι τα όρια μεταξύ των φαρμάκων και των δηλητηρίων εξαρτώνται από τη δοσολογία. Την ίδια αυτή η άποψη εξάλλου αποδίδουν στα νέα ελληνικά οι λέξεις «φάρμακο» και «φαρμάκι».

Ο Θεόφραστος αναφέρει ότι στην Κέα φύεται άφθονο και καλής ποιότητας κώνειο, του οποίου αρχικά οι Κείοι ξέραιναν και έτριβαν τα φύλλα και τη ρίζα του και χρησιμοποιούσαν τη σκόνη αυτή ανακατεμένη με νερό. Αυτό τον τρόπο παρασκευής του δηλητηρίου αναφέρει και ο Πλάτων, περιγράφοντας τις τελευταίες στιγμές του Σωκράτη. Αργότερα όμως, σύμφωνα πάντα με το Θεόφραστο, οι Κείοι επινόησαν την επεξεργασία του φυτού αφού αφαιρούσαν από την καρβοειδή ρίζα του κωνείου τη φλούδα, την έκοβαν σε λεπτές και μικρές φέτες που στη συνέχεια μούλιαζαν σε νερό το οποίο και έπιναν ώστε «ταχείαν και

ελαφράν γίνεσθαι την απαλλαγήν».

Ο θάνατος με κώνειο ως τρόπος εκτέλεσεως θεωρείται προνομιούχος, καθότι δεν συνοδεύονταν με από πόνους η ταραχή. Το 27 μ. Χ. ο Βαλέριος Μάξιμος υπήρξε αυτόπτης μάρτυς της αυτοκτονίας μιας πλούσιας κυρίας στην Ιουλίδα της Κέας. Η γυναίκα αυτή ήταν 90 χρόνων με πλήρη σωματική και πνευματική επάρκεια. Θέλησε μόνη της να δώσει τέλος στη ζωή της, παρουσία των υψηλών προσκεκλημένων της. Ίσως, μέσω αυτής, έχουμε την πιο αξιόπιστη μαρτυρία επιδράσης του κωνείου στον ανθρώπινο οργανισμό καθώς η ίδια, αφού ήπιε το κώνειο, συνέχισε να συζητά με τους παρευρισκομένους και να διηγείται τις συνέπειες του θανατηφόρου ποτού. Τους εξηγούσε πώς πάγωναν τα μέλη της από τα πόδια προς τα πάνω και όταν ένιωσαν ότι μουδιάζουν τα σπλάχνα της και ότι άρχισε να παραλύει η καρδιά της, ζήτησε από τις κόρες της να της κλείσουν τα μάτια.

Στον αντίποδα του θανατηφόρου κωνείου υπάρχει μία πλειάδα βοτάνων τα οποία σε εποχές όπου η ιατρική δεν είχε τα σύγχρονα μέσα, εξασφάλιζαν στους ανθρώπους απαλλαγή από τους πόνους, θεραπεία, συχνά μάλιστα και ολική αποκατάσταση της υγείας τους. Τρεις είναι οι μορφές που κυριαρχούν στη βοτανοθεραπεία: πρώτος ο Ιπποκράτης (460 έως 370 π.χ.) που πρώτος έψαξε για τα πραγματικά αίτια των ασθενειών και κατέφυγε με συστηματική έρευνα και

επιμέλεια στη χρήση των βοτάνων. Το έργο του ακολούθησε ο Θεόφραστος (372 - 287 π.Χ.) με το έργο του «Περί φυτών ιστορίας», ο οποίος και έθεσε τις βάσεις της σύγχρονης βοτανικής και εντόπισε ένα πολύ μεγάλο μέρος των φαρμακευτικών και αρωματικών ιδιοτήτων φυτών που γνωρίζουμε σήμερα. Τελευταίος είναι ο Διοσκουρίδης ο οποίος εμφανίστηκε τον 1ο αιώνα μ.Χ., οπότε και η βοτανολογία έφτασε στο αποκορύφωμα της. Οι γνώσεις του αποτελούν μέχρι και σήμερα πηγή καταπλήξης, καθώς τα βασικά του συμπεράσματα από τις επιστημονικές του παρατηρήσεις ισχύουν μέχρι και σήμερα.

Από τις αναφορές και των τριών μπορούμε να συμπεράνουμε ποια ήταν τα κυριότερα προβλήματα υγείας στην αρχαιότητα. Ο Διοσκουρίδης απαριθμεί πάνω από 50 ασθένειες που βασανίζουν το ανθρώπινο σώμα, από τον απλό πονοκέφαλο μέχρι τις πέτρες των νεφρών και το έλκος του στομάχου. Τα γυναικολογικά προβλήματα και οι δηλητηριάσεις φαίνεται να ήταν συχνά. Οι απλές πληγές όμως είτε σε καιρό ειρήνης είτε σε καιρό πολέμου, ήταν ίσως το βασικότερο πρόβλημα σε μία εποχή που τα αντιβιοτικά ήταν άγνωστα. Έτσι φυτά όπως το λυσιμάχιον χρησιμοποιούνταν για τις αιμοστατικές τους ιδιότητες. Η ελξ-ίνη (περδικάκι ή ανεμόχορτο) και το αρίσαρον (λυχναράκι) χρησιμοποιούνταν για την στυπτικότητά τους, ενώ ο Διοσκουρίδης έδινε στους ασθενείς το κρασί με λίγο χυμό από ρίζα μανδραγόρα για να τους ρίξει σε βαθύ ύπνο ώστε να μπορέσει να καυτηριάσει τις πληγές τους.

Υπήρχαν όμως και φυτά πολύτιμα, με πολλαπλές ιδιότητες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να καταπολεμηθεί μεγάλος αριθμός παθήσεων και ενοχλήσεων. Με τους πόρους του κρότωνα (κρουτούνι ή κουρτούνι) έφτιαχναν ρετσινόλαδο που ήταν καθαρτικό και εμετικό και χρήσιμο στην παραγωγή έμπλαστρου, όπως αναφέρει ο Διοσκουρίδης. Ο Πλίνιος προσθέτει ότι ρετσινόλαδο με ίση ποσότητα χλιαρού νερού χαλαρώνει τα έντερα. Τέλος, ο ασφόδελος, εκτός από τις δεισιδαιμονίες που τον περιέβαλαν και που τον έκαναν ένα γενικό προφυλακτικό εναντίον παντός είδους κακών, είχε και πολλαπλές φαρμακευτικές χρήσεις. Θεραπεύει μεταξύ άλλων τον ίκτερο τους σπασμούς και το άσθμα.

Σε μία εποχή επιστροφής στους φυσικούς τρόπους αντιμετώπισης παθήσεων και τραυματισμών, ως συμπληρωματικών της κλασικής ιατρικής, οι παρατηρήσεις των αρχαίων Ελλήνων όσον αφορά τα βότανα αποδεικνύονται πολύτιμες και μέχρι τις μέρες μας ανακουφίζουν τον πόνο εκατομμυρίων ανθρώπων. Η ελληνική γη, πλούσια σε βότανα, καθώς έχει την πλουσιότερη χλωρίδα σε όλη την Ευρώπη και τη λεκάνη της Μεσογείου, αρχίζει να αποτελεί ξανά πηγή βότανων, τα οποία καλλιεργούνται συστηματικά, όπως συμβαίνει και στο Άγιον Όρος, και εξάγονται σε όλο τον κόσμο.

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN